

KUTATÁSOK

A KRONOLÓGIA KOORDINÁTÁIN

Tézisek, eredmények

KÖZÉPKOR – KORA ÚJKOR

1297–1536

Közel másfél ezer tételt tartalmazó, kétkötetes forrásgyűjtemény publikálása a vatikáni levéltár *Cameraria*-fondjaiból. A feltárt anyag lehetőséget kínál – többek között – a késő középkori magyar egyházi intézmények és javadalmak gazdasági potenciáljának összehasonlító vizsgálatára, a korszak magyar egyházi archontológiájának összeállítására, a magyar egyház és az itáliai bankházak kapcsolatának elemzésére. Historiográfiai, kollegiális és tanítványi kooperációban végzett kutatásszervezés, alapkutatás.¹

14–16. sz.

A Gerevich-féle Római Magyar Történeti Intézetben a *Monumenta Vaticana Hungariae* folytatásaként/felújításaként az 1920-as készült, végül meg nem jelent vatikáni okmánytár kritikai jellegű, az oklevelek kollacionálásán alapuló közreadása. A gyűjtemény meghatározóan 14. századi vatikáni kamarai, illetőleg 15. századi szentszéki diplomáciai forrásokat tartalmaz. kiadását a *Collectanea Vaticana Hungariae* 2004. évi nyitóköteteként meghatározóan historiográfiai szempontok indokolták.²

15. sz. eleje

A magyar királyi főkegyúri jog 1918-ig gyakorolt egyházi („apostoli”) jogosítványai ténylegesen nem Szent István alapításaira, hanem a káptalani püspökválasztásnak (*electio canonica*) a nagy nyugati egyházszakadás idején végment uralkodói megszerzésére vezethetők vissza.³

¹ † Lukcsics, József–Tusor, Péter–Fedeles, Tamás–Nemes, Gábor et al., *Cameraria documenta pontificalia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297-1536) I.: Obligationes, solutiones*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2014), LXIV + 384 p. OSZK REAL Idézők: 124, Független: 124; Idézők+eml.: 713, Független: 713. – † Lukcsics, József–Tusor, Péter–Fedeles, Tamás–Nemes, Gábor et al.: *Cameraria documenta pontificalia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297-1536) II.: Divisiones, provisiones, visitationes, quindemia, rationes, amatae, obl. part., legationes, varia, taxae*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2014), 482 p. OSZK REAL Idézők: 107, Független: 89; Idézők+eml.: 520, Független: 476.

² Artner, Edgár; Szovák, Kornél; Török, József; Tusor, Péter, *Magyarország mint a nyugati keresztény művelődés védőbástyája: A Vatikáni Levéltárnak azok az okiratai, melyek őseinknek a Keletről Európát fenyegető veszedelmek ellen kifejtett erőfeszítéseire vonatkoznak (cca 1214-1606)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, (2004), 335 p. REAL Teljes dokumentum Idézők: 63, Független: 63; Idézők+eml.: 141, Független: 141.

³ *The Papal Consistories and Hungary in the 15th–16th centuries: To the history of the Hungarian Royal Patronage and Supremacy*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2012), 186 p. ISBN: 9789633080641 REAL Idézők: 17, Független: 16, Idézők+eml.: 23, Független: 22. – *A konstanzi bulla „alkalmazása”: A magyar királyi főkegyúri jog a 15–16. században*, Bárány, Attila; Pósnán, László (szerk.), "Causa unionis, causa fidei, causa reformationis in capite et membris":

15. sz. második fele–
16. század eleje

Önálló magyar bíboros protektorátus Rómában. Léte: kifejlődése, működése, elhalása. Visszaállítását, illetve a Habsburg örökös tartományokétól független működését a magyar egyházi rend vezetése még az 1630-as évek végén is szorgalmazta a bécsi udvarban.⁴

15. sz. második fele–
17. század vége

A magyar koronabíborosi jogszokás kialakulása és elhalása. A jelentős katolikus monarchák Hunyadi-korban megszerzett „személyes privilégiumát” 1556-tól – Mária Terézia uralkodását leszámítva – abszorbeálja a magyar és császári korona perszónaluniója. Az önálló magyar *Kronkardinalat* felélesztésére tett lépések a 17. század derekán és második felében a Pázmány-utód esztergomi érsekek: Lippay és Szelepchény György kül- és belpolitikai (itáliai/európai, bécsi és hazai) presztízs- s befolyásnövelő, kapcsolati hálózat építő, reprezentációs törekvései eszközeként szolgáltak.⁵

1426–1605

Magyar javadalomadómanóvázási ügyek, politikai kérdések a pápai konzisztóriumok ülésein. Szisztematikus vatikáni forrásfeltárás (bécsi *Ungarische Akten* jegyzetapparátussal), a feltárt anyag áttekintő ismertetésével, elemzésével és részbeni kontextualizálásával. Egyetemi tanítványokkal végzett team-munka.⁶

1500 körül

Részvétel a legjelentősebb késő középkori magyar egyházkormányzati forráskorpusz, a Nyási Demeter-féle formuláskönyv kiadási munkálataiban⁷

Tanulmányok a konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából Debrecen, Magyarország: Printart-Press (2014) pp. 219-239., 21 p. Idézők: 13, Független: 13; Idézők+eml.: 31, Független: 31. – *The Hungarian Royal Patronage and Supremacy in the Hunyadi's and Jagiellomians' Age*, Bárány, Attila Pál (szerk.), *Das Konzil von Konstanz und Ungarn*, Debrecen, MTA, Debreceni Egyetem (2016). pp. 195-212 211., 17 p. Idézők: 2, Független: 2. – *Katolikus király apostoli jogai?: A magyar királyi főkegyúri jog, 1417–1918*, AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 34: 3 pp. 109-121., 13 p. (2019) SZTE Egyetemi kiadványok, Idézők: 1, Független: 1.

4 *A magyar koronabíborosi és bíborosprotektori "intézmény" kialakulása és elbálása a XV-XVI. században*, Neumann, T (szerk.), Várak, templomok, ispotályok: tanulmányok a magyar középkorról, Budapest, Magyarország, Piliscsaba, Magyarország: Argumentum Kiadó, Pázmány Péter PPKE (2004) pp. 291-310., 20 p. Idézők: 19, Független: 19, Idézők+eml.: 38, Független: 38. – *Magyarország bíboros protektorátusa a 15-17. században (Áttekintés)*, EGYHÁZTÖRTÉNETI SZEMLE 20: 4 pp. 3-21., 19 p. (2019) Idézők: 12, Független: 12, Idézők+eml.: 23, Független: 23. – *I cardinali della corona ed i protettori del regno d'Ungheria (o degli stati asburgici) tra Quattro e Seicento*, Tusor, Péter; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *Gli "angeli custodi" delle monarchie: I cardinali protettori delle nazioni*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2018) 291 p. pp. 251-276., 26 p. Idézők: 10, Független: 10, Idézők+eml.: 13, Független: 13.

5 *Purpura Pannonica: Az esztergomi „bíborosi szék” kialakulásának előzményei a 17. században*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport (2005), 334 p. ISBN: 9639296902 **autopszia OSZK REAL Teljes dokumentum** Monográfia (Könyv) | Idézők: 108, Független: 105, Idézők+eml.: 183, Független: 177. – *Prolegomena zur Frage des Kronkardinalats*, ARCHIVUM HISTORIAE PONTIFICIAE 41 pp. 51-71., 21 p. (2003) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 8, Független: 8; Idézők+eml.: 9, Független: 9. – Lásd az előző hivatkozást is.

6 Tusor, Péter–Nemes, Gábor, *Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae 1426–1605: I. A pápai konzisztóriumok. II. A pápai konzisztóriumok és Magyarország a 15-16. században III. A forrásközlés szempontjai*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: MTA-PPKE Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2011), LXVIII + 303 p. ISBN: 9789633080283 **REAL Teljes dokumentum** Forráskiadás (Könyv) | Idézők: 96, Független: 83, Idézők+eml.: 420, Független: 300.

7 Erdő, Péter (Forráskiad.); Szovák, Kornél (Forráskiad.); Tusor, Péter (Forráskiad.) *Formularium ecclesiae Strigoniensis*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó, Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2018), 880 p. ISBN: 9789635088829 **OSZK Teljes**

1500–1750

A REINHARD–SCHILLING-féle konfesszionalizációs paradigma összegző ismertetése magyar nyelven, a hazai recepció átfogó megindítása. A saját kutatások során mindvégig alkalmazott szempontrendszer a fontosabb felekezetek (konfessziók) kialakulására parallel, egymással konkuráló, a vallási kereteken messze túlmutató modernizációs folyamatok halmazaként tekint. Ezzel túllép a korábbi hatás–ellenhatás (reformáció–ellenreformáció) hagyományos megközelítésen.⁸

[1550–]1600–1700[–1750]

Korszerű és kiterjedt nemzetközi (német, olasz, angol, részben spanyol és francia) szakirodalom felhasználásával a pápaság: a római Kúria és az Egyházi Állam kora újkori történetének és működésének feldolgozása szakkönyv formájában. Az összetett elemzés a korabeli magyar–szentszéki kapcsolatok értelmezésének alapvető feltétele.⁹

17. század

A rendi, fiskális monarchia, a nemesség mellett önálló államalkotó tényezője az egyházi rend (*status ecclesiasticus*). A középkori *prelati et barones* szerepét és befolyását az arisztokrácia és nemesség mellett – északnémet, skandináv és angol példákkal ellentétben – a katolikus klérus monopolizálta. Az egyházi rend testületi részvétele az országgyűléseken, megyegyűléseken, valamint vezetőinek folyamatos jelenléte a központi döntéshozatalban és adminisztrációban meghatározó Magyarország kora újkori történetében. A belső önszerveződés, a konfesszionalizáció keretében zajló kultúrateremtő és társadalomformáló szerep hasonlóan jelentős hatást gyakorolt az „első modernitás” évszázadai során. A hierarchia római kapcsolatai – hullámmzó voltak ellenére – egyszerre növelték a bel- és részben külpolitikai befolyást, továbbá az itáliai barokk művelődés sokdimenziós hazai hatását.¹⁰

dokumentum Forráskiadás (Könyv) | Idézők: 32, Független: 32, Idézők+eml.: 168, Független: 168. – 2., részlegesen javított kiadás *Formularium Ecclesiae Strigoniensis*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó, Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2020), 880 p. ISBN: 9789636939922 **OSZK Teljes dokumentum**, Idézők: 5, Független: 5, Idézők+eml.: 6, Független: 6.

⁸ *Felekezetszerveződés a kora újkorban*, VIGILIA 73: 1 pp. 12–18., 7 p. (2008) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 49, Független: 49, Idézők+eml.: 73, Független: 73. – Wolfgang, Reinhard; Tumor, Péter (szerk.); Forgó, András (Fordító), *Felekezet és felekezetszerveződés Európában. A tudományos diskurzus fejleményei*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó (2017), 30 p. ISBN: 9789635088621 **REAL** Idézők: 7, Független: 7 (= CST III/1).

⁹ *A barokk pápaság, 1600–1700*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó (2004), 386 p. Idézők: 108, Független: 107, Idézők+eml.: 186, Független: 185. – *The Baroque Papacy (1600–1700)*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2016), 339 p. **REAL Teljes dokumentum** Idézők: 14, Független: 14, Idézők+eml.: 21, Független: 21.

¹⁰ Lásd a következő, 11–33. és 36. 39. sz. jegyzetekben idézett irodalmat. Valamint: *Nemesi és polgári érdekvérvényesítési törekvések a katolikusok és reformátusok kassai recepta religióvá válásában: (A Magyar Tanács és a vallásügy 1648-ban)*, MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI VÁZLATOK 10: 1–2 pp. 5–26., 22 p. (1998) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 19, Független: 19; Idézők+eml.: 32, Független: 32. – *Pázmány és a Titkos Tanács: (Kézirat, 1998)*, (1998) (letölthetősége az *Appendixben*) | Idézők: 2, Független: 2; Idézők+eml.: 3, Független: 3. *A magyar egyházi elit és Róma kapcsolatának ismeretlen fejezetei: 1607–1685* 308 p. ELTE, Megjelenés/Fokozatszerzés éve: 2000 PhD (Disszertáció) | Idézők: 19, Független: 19, Idézők+eml.: 23, Független: 23 (letölthetősége az *Appendixben*).

- 1605–1685 A magyar hierarchia és a pápaság 17. századi kapcsolatrendszerének periodizációja. A főbb szakaszok: a teljes kooperáció (1607–1632), a politikai majd konfesszionális konfrontáció (1632–1639–1645), majd az egyházi *modus vivendi* és politikai kooperáció (1645–1685) időszaka, melyet a politikai dimenzió elhalványodása követ a Habsburg-abszolútizmus kiteljesedésével párhuzamosan.¹¹
- 1605–1666–1711 A magyar egyházi elit szeriális vatikáni forrásbázisra épülő, átfogó archontológiai, proszopográfiai, kapcsolathálózati és biográfiai vizsgálata. A teljes anyagot négy tételes, még mindig készülőben lévő munka tárja fel.¹² A kutatás méreteit, távlatait több részeredmény, előpublikáció érzékelteti.¹³
- 1605–1606 A prágai nunciátúra tervezeteket dolgoz ki a pápaság közvetlen, anyagi segítséget is nyújtó részvételére a magyarországi katolikus felekezetszervezés, régi terminussal „ellenreformáció” kibontakoztatásában. Az elaborátumok a magyar hierarchia tagjait jórészt alkalmatlannak tartja arra, hogy megfeleljenek a

¹¹ *A magyar hierarchia és a pápaság a 17. században: problémák és fordulópontok*, SZÁZADOK 136: 3 pp. 527–545., 19 p. (2002) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 28, Független: 28. Idézők+eml.: 36, Független: 36. – *A magyar Egyház és Róma a 17. században* VIGILIA 64: 7 pp. 503–513., 11 p. (1999) *Teljes dokumentum* Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 28, Független: 28; Idézők+eml.: 34, Független: 34. – *I vescovi ungheresi e Santa Sede nel Seicento: problemi e svolte decisive*, Csorba, László; Komlóssy, Gyöngyi (szerk.), *Annuario 1998–2002. Studi e documenti italo-ungheresi*, Roma, Olaszország: Accademia d'Ungheria in Roma, Istituto Storico "Fraknoi" (2005) 302 p. pp. 138–161., 24 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Idézők: 4, Független: 4; *L'Ungheria e il Papato tra riforma Tiridentina e guerre Turche (1600–1700)*, Platania, Gaetano; Sanfilippo, Matteo; Tumor, Péter (szerk.), *Gli archivi della Santa sede e il regno d'Ungheria, secc. 15–20: studi in memoriam del professor Lajos Pásztor archivistita ungherese dell'Archivio segreto vaticano*, Budapest, Magyarország, Piliscsaba, Magyarország, Roma, Olaszország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport, Gondolat Kiadó (2008) 319 p. pp. 51–88., 38 p. *Teljes dokumentum* Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Idézők: 8, Független: 8; Idézők+eml.: 13, Független: 13.

¹² *Processus Consistoriales Episcoporum ex Regnis Sacrae Coronae Hungariae I. (1605–1665) és II. (1666–1711) – Series episcoporum Regni Hungariae ex Archiepiscopis Hungariae et Vaticanis compilata I. (1605–1665) II. (1666–1711)*

¹³ *Pázmány Péter processus inquisitionis az Aldobrandini hercegek frascati levéltárában*, EGYHÁZTÖRTÉNETI SZEMLE 4: 1 pp. 3–21., 19 p. (2003) Idézők: 14, Független: 13, Idézők+eml.: 33, Független: 32. – *Magyar püspökök kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvei 1605–1711: (Historiográfia és projekterv)*, In: Tumor, Péter; Szovák, Kornél; Fedeles, Tamás (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2017) 436 p. pp. 243–315., 73 p. Idézők: 17, Független: 17. Idézők+eml.: 38, Független: 38. – *A (kora) újkori magyar egyházi archontológia és a kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvek: (Pyber, Balásfi, Draskovich püspöki processzusainak kivonataival, 1612–1638)*, Varga, Szabolcs; Vértesi, Lázár (szerk.), *Katolikus egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 17. században*, Pécs (2018) pp. 13–48., 36 p. Idézők: 5, Független: 5, Idézők+eml.: 9, Független: 9. – *Kánoni kivizsgálás Pázmány Péterről. Családjá, katolizálása, misszionálása (A Pázmány–Tboldy archívum irataival)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2017), 462 p. REAL *Teljes dokumentum* Idézők: 23, Független: 21; Idézők+eml.: 93, Független: 90. – *Veszprémi püspökök proszopográfiai/proszopológiai forrásai a vatikáni levéltárban, 1629–1696: (Szécbényi György processzusainak kivonataival)*, In: Karlinszky, Balázs; Varga, Tibor László (szerk.), *Erőgyűjtés és újrakezdés: A veszprémi egyházmegye története a 17. században: A veszprémi Szaléziánumban 2018. szeptember 6-án rendezett konferencia előadásai*, Veszprém, Magyarország: Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár (2019) pp. 167–206., 40 p. Idézők: 1, Független: 1. Idézők+eml.: 3, Független: 3. – *Lósy, Lippay, Szelepcvény: Három mikrobiográfia a kora újkorból (Vatikáni kivizsgálási jegyzőkönyvek közlésével, 1625–1666)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó (2022), 367 p. *Teljes dokumentum* Idézők: 6, Független: 6, Idézők+eml.: 15, Független: 15. – Lásd még kitekintés jelleggel: Kuffart, Hajnalka; Nemes, Gábor; Tumor, Péter, *Egy ismeretlen konzistoriális forrás 1502-ből: Egri segédpüspöki processus informativus a modenai Este-levéltárban*, In: Tumor, Péter; Kanász, Viktor (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék III (Exquisitae lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Moravcsik Gyula Intézet (2022) 465 p. pp. 95–110., 16 p. Idézők: 1, Független: 1. – *Eszterházy Károly kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvei a Vatikáni Levéltárban*, Kovács, Béla (szerk.), *Eszterházy Károly Emlékkönyv*, Eger, Magyarország: Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága (1999) 427 p. pp. 23–42., 20 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Idézők: 18, Független: 18, Idézők+eml.: 24, Független: 24. – *Episzkopátus és latinitás a 17. századi Magyarországon: (Nébány adat és szempont)*, In: Czeglédy, Anita; Horváth, László; Krähling, Edit; Laczkó, Krisztina; Ligeti, Dávid Ádám; Mayer, Gyula (szerk.), *Pietas non sola Romana: Studia memoriae Stephani Borzsák dedicata*, Budapest, Magyarország: Typotex Kiadó, Eötvös Collegium (2010) pp. 905–918., 14 p. Idézők: 2, Független: 2.

kihívásoknak. A *Mediterráneumban* bevált gyakorlat szerint apostoli vizitátor kiküldésében látja a megoldást. A Borghese-pápa V. Pál ehelyett végül az időközben Nyitráról az esztergomi érsekségre lépő Forgách Ferenc – gyóntatója és tanácsadója ekkortól a jezsuita Pázmány Péter – azonnali bíborosi kinevezésben látta biztosíthatónak a magyarországi katolikus konfesszionalizáció megfelelő irányítását és kötődését Rómához. A kutatás által korábban tévesen Veranchich Faustusnak tulajdonította a tervezeteket.¹⁴

1607–1685

Állandó magyar *agenzia* működése Rómában. Érdekképviselő, információáramlás, kuriális ügyvitel. Az esztergomi érseki ágensek 1639-től pár évtizedig mint „*agenti d’Ongberia*” működnek. Alkalmanként segítik, helyettesítik a Habsburg-követséget. A római *agenzia* a Habsburg-monarchiába tagozódó rendi állam szűkülő diplomáciai tevékenységnek különleges fejezete.¹⁵

1608–1609

A KONRAD REPGEN-féle definíció szerint egyértelműnek a kora újkori vallásháborúk (1546–1635/1648) közé sorolható Bocskai-felkelést (tehát „Bocskai-féle vallásháborút”) lezáró bécsi béke, majd a becikkelyező 1608. évi országgyűlés katasztrofális katolikus vereséget hozott. A római inkvizíció 2000-ben megnyitott levéltára alapján részleteiben kimutatható, hogy a *status ecclesiasticus* diplomáciai úton ellensúlyozni tudta súlyos katonai vereségét. A magyar főpapok írásbeli – az 1608. évi törvények nyomtatott változatát megküldő – feljelentése nyomán a Szentszék titkos kiközösítéssel nyomást gyakorolt II. Mátyásra, hogy szabotálja az általa aláírt törvények végrehajtását. Az ellentmondást, miszerint az elsőpró protestáns győzelem után miért következett „Pázmány évszázada”, politikai koordinátákon

¹⁴ *Verancsics Faustus emlékiratai?: Nunciatúrai tervezetek a trienti katolicizmus hazai bevezetésére*, In: Erdélyi, G.; Tusor, P. (szerk.) *Mindennapi választások : Tanulmányok Péter Katalin 70. születésnapjára*, Budapest, Magyarország: MTA Történettudományi Intézet (2007) 1,052 p. pp. 433-454., 22 p. Teljes dokumentum Szaktanulmány (Könyvrészlet) Idézők: 2, Független: 2; *A prágai nunciatúra tervezetei a trienti katolicizmus magyarországi terjesztésére a 16–17. század fordulóján*, SZÁZADOK 144: 5 pp. 1165-1181., 17 p. (2010) Idézők: 4, Független: 4, Idézők+eml.: 9, Független: 9. – *Ellenreformációs háttérű 1606-ból*, In: G. Etényi, Nóra; Horn, Ildikó (szerk.), *Portré és mások: politikai propaganda és reprezentáció a kora újkorban*, Budapest, L'Harmattan Kiadó (2008) pp. 73-91., 19 p. Teljes dokumentum Idézők: 14, Független: 14, Idézők+eml.: 23, Független: 23. – *“Il modo de Restaurare la religione in Ungberia”: Una proposta italiana del primo Seicento per la diffusione del cattolicesimo tridentino in Ungberia*, In: Fara, Andrea (szerk.), *Italia ed Europa centro-orientale tra Medioevo ed Età moderna: Economia, Società, Cultura*, Heidelberg, Heidelberg University Publishing (2022) pp. 179-198., 20 p. 49. – Lásd még CVH I/3 is.

¹⁵ *Un “residente d’Ungberia” a Roma nel Seicento: C.H. Motmann uditore di Rota, agente del cardinale Pázmány* NUOVA CORVINA RIVISTA DI ITALIANISTICA 13 pp. 8-21., 14 p. (2002) Idézők: 6, Független: 6. Idézők+eml.: 9, Független: 9. – *Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa: C.H. Motmann “Residente d’Ungberia”: A római magyar agenzia történetéhez*, HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK 116: 2 pp. 535-581., 47 p. (2003) *Matarka* Idézők: 29, Független: 27; Idézők+eml.: 44, Független: 42. – *A magyar egyházi elit római birtorásai a kora újkorban*, Z., Karvalics L.; Kiss, K. (szerk.), *Információáramlás a kora újkorban*, Budapest, Magyarország: Infonia, Gondolat Kiadó (2004) pp. 108-124., 17 p. Idézők: 10, Független: 10; Idézők+eml.: 15, Független: 15. – *“Ad Praelatorum et alia huius Patriae negotia in Curia Romana promovenda”: The Roman Agents of the Hungarian Bishops in the 17th Century*, Tusor, Péter; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *Gli agenti presso la Santa Sede delle comunità e degli stati stranieri I. secoli XV-XVIII*, Viterbo, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Sette Città (2020) 263 p. pp. 41-84., 44 p. Idézők: 3, Független: 3.

Róma beavatkozása, a pápai „*potestas indirecta*” alkalmazása magyarázza.¹⁶

1615–1618

A historiográfia régi problémája Pázmány Péter „történelmi helyzetbe” kerülése. A kérdés monografikus szinten, s a „*frühneuzeitliche Mikropolitik*”-modell alapján válaszolható meg. Az 1614 végére a jezsuita rend peremére kerülő hitvitázó és – térítő szerzetes, Forgách Ferenc bíboros esztergomi érsek magát az 1608. 1609. 1613. évi diétákon exponáló gyóntatója Melchior Klesl Habsburg-főminiszter klienseként, és meghatározóan a Habsburg-öröklés magyarországi biztosítás végett került magas közjogi pozíciójába és lett az egyházi rend vezetője. A jogi, kánonjogi problémák, a jezsuita vezetés ellenállása dacára Pázmány emiatt bírta V. Pál tevőleges támogatását esztergomi érseki kinevezésében. II. Ferdinánd magyar királlyá választását 1618-ben sikeresen teljesítette, miközben a Habsburg-trónutódlás csehországi megoldatlansága a harmincéves háború kirobbanásához vezetett.¹⁷ A korábbi kutatás Fraknóival az élen Pázmány írói működésének tulajdonította a karrierfordulatot.

1616–1637

Előpublikációk Pázmány Péter új biográfiájához, levelezéskiadásához.¹⁸

¹⁶ *Az 1608. évi magyar törvények a római inkvizíció előtt: II. Mátyás kiközösítése*, AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 4 pp. 89–105., 17 p. (2000) Teljes dokumentum Idézők: 47, Független: 47; Idézők+eml.: 77, Független: 77. – *Die päpstliche potestas indirecta und die habsburgische Religionspolitik am Anfang des 17. Jahrhunderts*, In: Fata, Márta; Forgó, András; Haug-Moritz, Gabriele; Schindling, Anton (szerk.), *Das Trienter Konzil und seine Rezeption im Ungarn des 16. und 17. Jahrhunderts*, Münster, Németország: Aschendorff Verlag (2019) 301 p. pp. 79–93., 15 p. Idézők: 5, Független: 5; Idézők+eml.: 6, Független: 6.

¹⁷ *Pázmány, a jezsuita érsek: Kinevezésének története, 1615–1616 (Mikropolitikai tanulmány)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2016), 460 p. OSZK REAL Teljes dokumentum, Idézők: 60, Független: 59; Idézők+eml.: 96, Független: 95. – *Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése: A Habsburg-, a pápai udvar és Magyarország az 1610-es évek derekán* SZÁZADOK 148: 5 pp. 1081–1110., 30 p. (2014) Teljes dokumentum Idézők: 10, Független: 10; Idézők+eml.: 20, Független: 20. – *Dynastic Politics, Diplomacy and the Catholic Church: Péter Pázmány's 1616 Appointment as Archbishop of Esztergom*, In: Almási, Gábor; Teszelszky, Kees; Zarnóczki, Áron; Brzeziński, Szymon; Horn, Ildikó (szerk.), *A Divided Hungary in Europe: Exchanges, networks and representations, 1541–1699, Vol. 2: Diplomacy, information flow and cultural exchange*, Newcastle upon Tyne, Egyesült Királyság / Anglia: Cambridge Scholars Publishing (2014) pp. 149–181., 33 p., Idézők: 7, Független: 6. Idézők+eml.: 14, Független: 12.

¹⁸ *Ismeretlen levelek, iratok, felfjegyzések Pázmány Pétertől*, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 100: 3 pp. 318–344., 27 p. (1996) Idézők: 18, Független: 18, Idézők+eml.: 21, Független: 21. – *Epistulae, acta notationesque inedita Petri Pázmány*, MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI VÁZLATOK 9: 1–2 pp. 83–146., 64 p. (1997) Idézők: 30, Független: 30, Idézők+eml.: 39, Független: 39. – *Pázmány Péter esztergomi érsek levelei Rambaldo Collaltóhoz (1621–1626)* LYMBUS - 2003 pp. 111–116., 6 p. (2003) Idézők: 9, Független: 8, Idézők+eml.: 12, Független: 11. – *Pázmány és Klesl levélváltása 1626/1627 fordulóján: (Forrásközlés a firenzei Magalotti-levéltárból)*, In: Tumor, Péter (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék: Források és távlatok: Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére [Hungary and the Holy See of Rome: sources and perspectives: studies in honour of cardinal Erdő]*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2012) 466 p. pp. 119–135., 17 p. Idézők: 3, Független: 3., Idézők+eml.: 5, Független: 5. – *Why did Pázmány of the Jesuit Order Become a Somascan?*, In: Fodor, Pál; Mayer, Gyula; Monostori, Martina; Szóvá, Kornél; Takács, László (szerk.), *More MODOQUE: die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident: Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag*, Budapest, Magyarország: Argumentum Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2013) 567 p. pp. 529–538., 10 p. Idézők: 1, Független: 1. – Lásd még a más összefüggésben idézett munkákat is, különösen CVH I/13 és II/6. – *Pázmány pápai bullái és palliuma. (Adatok az esztergomi érseki szék 1616. évi római konzisztoriális betöltéséhez)*, In: Kádár, Zsófia; Lakatos, Bálint; Zarnóczki, Áron (szerk.), *Archivariorum historicorumque magistra: Történeti tanulmányok Bak Borbála tanárnő 70. születésnapjára*, Budapest, Magyarország: Magyar Levéltárosok Egyesülete (2013) 723 p. pp. 257–276., 20 p. Idézők: 1, Független: 1. *Új adatok és szempontok Pázmány Péter családi viszonyaihoz* MAGYAR SION 10 [52]: 2 pp. 259–272., 14 p. (2016) Teljes dokumentum Idézők: 1, Független: 1. Idézők+eml.: 2, Független: 2. – Shore, Paul; Tumor, Péter, *Péter Pázmány: Cardinal, Archbishop of Esztergom, Primate of Hungary*, JOURNAL OF JESUIT STUDIES 7: 4 pp. 526–544., 19 p. (2020) DOI WoS Scopus Idézők: 11, Független: 11, Idézők+eml.: 21, Független: 21. – Tumor, Péter; Shore, Paul *Pázmány Péter: Bíboros, Esztergom érseke és Magyarország prímása* ÚJKOR.HU - A VELÜNK ÉLŐ TÖRTÉNELEM <http://ujkor.hu/content/pazmany-peter->

1616. márc. 12.–szept. 28. Pázmány Péter legkorábbi, hitelesnek tekinthető portréjának meghatározása és datálása. A festmény nem szomaszka szerzetesként, hanem fehér *moctummal* turóci prépostként ábrázolja, és préposti kinevezése után, illetve esztergomi érseksége előtt készült, minden valószínűség szerint akkori fő tartózkodási helyén, Prágában.¹⁹
- [1610–]1620–1630-as évek Esettanulmányi szintről kiinduló megfigyelés, miszerint az 1630-as évekre már nyíltan felszínre törő magyar–horvát egyházi ellentétek – a 19. századi konfliktusok gyökere idáig nyúlik vissza – egyik fontos oka, hogy a 17. század első évtizedei folyamán nagyszámban birtokolt magyarországi egyházi javadalmakból a horvátok a Pázmány névvel fémjelzett katolikus konfesszionalizációs folyamat során fokozatosan kiszorulnak az 1620–1630-as években. Emellett az egyházi javadalomszerzési technikák és főúri családépítő stratégia 17. századi továbbélése az Erdődyek példáján keresztül azt bizonyítja, hogy a középkor beható ismerete nélkül a kora újkor bizonyos történeti tényei és trendjei értelmezhetetlenek.²⁰
- 1630–1640-es évek A középkori szentkultusz kora újkori újraértelmezése keretében magyar részről erőfeszítéseket tettek Rómában Szent István király ünnepének egyetemessé tétele, illetve Árpádházi Margit kanonizációja érdekében. Szent István globális kultusza az 1630-as elején hozott kedvező pápai döntés azonban – vélhetően politikai okok miatt – nem ment át ekkor a gyakorlatba (1686-ban rendelte el végül XI. Ince pápa, ma aug. 16-án ünneplik világszerte). IV. Béla király lányának ügyét Magyarországra érkező olasz domonkosok mozgatták. A szigorodó/bonyolódó kúriai bürokrácia hátráltatta a sikert, végül a növekvő költségek, és a válságos belpolitikai helyzet miatt a hierarchia elveszítette érdeklődését a kanonizáció iránt. Ekkor tárták fel és örökítették másolatokban az utókorra a Margitról szóló kortárs

biboros-esztergom-erseke-es-magyarorszag-primasa, 16 p. (2020) [Teljes dokumentum](#) Idézők: 1, Független: 1. – *Pázmány, Europe and the Habsburg Empire*, Ajkay, Alinka; Hargittay, Emil (szerk.), Péter Pázmány (1570–1637), Budapest, Magyarország: Universitas Kiadó (2024) pp. 33–44., 12 p.

¹⁹ *A legkorábbi Pázmány-portré "rejtélye"* MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ 62: 2 pp. 303–310., 8 p. (2013) DOI [Scopus](#) Idézők: 8, Független: 7, Idézők+eml.: 13, Független: 12.

²⁰ *Egy egri püspök itáliai iratai 1617-ből (Erdődy János kánoni processzusa a frascati Aldobrandini-levéltárban)*, In: Szilasi, Ágota (szerk.), *Itália öröksége Egerben*, Eger, Magyarország: Dobó István Vármúzeum (2024) pp. 109–129., 21 p. – *Egy zágrábi kanonok fellebbezése Rómába Pázmány ellen: Gróf Erdődy János letétele az egri püspökségről (Sopron, 1625)*, In: Tusor, Péter; Kanász, Viktor (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék III (Exquisite lucubrations Cornelio Szovák amicabiliter dicatae)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Moravcsik Gyula Intézet (2022) 465 p. pp. 229–264., 36 p., Idézők: 2, Független: 2, 4, Független: 4;

tanúvallomásokat. A szentté avatás végül csak az 1940-es években ment végbe.²¹

1632–1634

Pázmány Péter 1632. évi római követjárása a harmincéves háború történetének a tudomány által régóta vizsgált eseménye. Diplomáciai levelezés és jegyzőkönyvek vatikáni vizsgálatával, szoros nemzetközi kooperációban sikerült kimutatni – és kölcsönhatásukban elemezni – a pápai (jórészt titkos) diplomáciai lépéseit a spanyol és osztrák Habsburgok két bíboros reprezentánsa: Gaspare Borgia és Pázmány római fellépésével szemben. A Szentszék nyilvánosan képviselt vallási érdekeivel szemben már a geopolitikai szempontokat részesítette előnyben. A harmincéves háború gyakorlatilag már ekkor elveszítette vallásháborús jellegét. A Rómába állandó követként, illetve bíboros protektorként visszatérni, életpályáját ott befejezi kívánó Pázmányt a római Kúria nemkívánatos személynek nyilvánította, és fontolóra vette visszatérése esetére kánoni és adminisztratív szankciókat helyezett kilátásba.²²

1634[–18–19] sz.

Az esztergomi érsekek nádorok előtti precedenciájának biztosítására Pázmány Péternél tűnik fel, a hercegi cím igénye, Zsigmond király – fiktív – kiváltságára hivatkozva. Az igény megléte utódainál is kimutatható. A rendi társadalomban a két államalkotó rend, a *status ecclesiasticus* és a *status saecularis* egymáshoz való viszonya mindvégig kényes és képlékeny volt a

²¹ *A magyar egyház és a Sacra Rituum Congregatio a katolikus megújulás korában: (A kongregáció megalapításától 1689-ig)* MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI VÁZLATOK 11: 1–2 pp. 33–64., 32 p. (1999) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 21, Független: 21; Idézők+eml.: 50, Független: 50. – *Magyar szentek liturgikus tisztelete és a római Sacra Rituum Congregatio a korai újkorban*, Beke, M (szerk.), Szentjeink és nagyjaink Európa kereszténységéért: A Vatikáni Kiállítást Előkészítő Bizottság, az Esztergom-budapesti Főegyházmegye Egyháztörténeti Bizottsága és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem által rendezett történeisz konferencia előadásai, Budapest (2001) pp. 107–115., 9 p. Idézők: 10, Független: 10; *Riforma, Liturgia, Canonizzazione nell'età della confessionalizzazione: La Congregazione dei Riti e il Cattolicesimo in Ungheria 1588–1689*, Archivum, Secretum Apostolicum Vaticanum (szerk.), Dall'Archivio Segreto Vaticano. Miscellanea di testi, saggi e inventari. 2, Città del Vaticano, Vatikán: Archivio segreto vaticano (2007) pp. 463–485., 23 p. Idézők: 6, Független: 6, Idézők+eml.: 8, Független: 8. – *Le culte liturgique des saints patrons de la Hongrie et la Congrégation des Rites (1600–1700)*, In: Marie-Élizabeth, DUCREUX (szerk.), *Dévotion et légitimation: Patronages sacrés dans l'Europe des Habsbourg* Liège, Belgium: Presses Universitaires de Liège (2016) pp. 91–101., 11 p. Idézők: 1, Független: 1.

²² *Pázmány állandó római követségének terve 1632–1634*, In: Hargittay, Emil (szerk.), *Pázmány Péter és kora: Tanulmányok*. Piliscsaba, Magyarország: PPKE BTK (2001) 436 p. pp. 151–175., 25 p. Idézők: 25, Független: 24, Idézők+eml.: 41, Független: 40. – *Le origini della bolla "Sancta Synodus Tridentina": (I cardinali degli Asburgo e papa Urbano VIII, 1632–1634)*, Martínez Millán, José; González Cuerva, Rubén (szerk.), *La dinastía de los Austria: las relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio*, Madrid, Spanyolország: Polifemo (2011) 2,240 p. pp. 205–227., 23 p. Idézők: 5, Független: 5, Idézők+eml.: 20, Független: 20. – *Martí, Tibor; Monostori, Tibor; Tusor, Péter, Pázmány Péter kiadatlan követi instrukciója (1632. február 14.)*, MAGYAR SION 7: 1 (49) pp. 139–147., 9 p. (2013) REAL Egyéb URL Teljes dokumentum Idézők: 7, Független: 3, Idézők+eml.: 11, Független: 5. – *Magyarország és Róma, 1628–1635: J. B. Pallotto, C. Rocci és M. Baglioni bécsi nunciatúrájának magyar vonatkozásai*, AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 22: 3 pp. 74–93., 20 p. (2017) SZTE Egyetemi kiadványok Idézők: 2, Független: 2, Idézők+eml.: 5, Független: 5. – *I regni della corona ungherese e Roma nel periodo 1628–1635 (in base alle Nuntiaturberichte)*, RÖMISCHE HISTORISCHE MITTEILUNGEN 60 pp. 75–99., 25 p. – *Monostori, Tibor; Tusor, Péter, Brüsszel római rezidensének jelentései Pázmány Péter 1632. évi követségéről*, HISTORIA ECCLESIASTICA 12: 2 pp. 35–66., 32 p. (2021) Scopos Teljes dokumentum. – *The Barberinis and Hungary in the Seventeenth Century*, In: Tusor, Péter; Boccolini, Alessandro (szerk.), *I Barberini e l'Europa*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2022) 322 p. pp. 119–142., 24 p. – *Becker, Rotraud; Tusor, Péter, "Negozio del S.r Card. Pasman": Pázmány Péter Imperial Embassage to Rome in 1632 (With Unpublished Vatican Documents)*, Roma, Olaszország, Budapest, Magyarország: MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2019), 480 p. Teljes dokumentum Idézők: 15, Független: 15, Idézők+eml.: 22, Független: 22.

kora újkorban. Az 1714-es birodalmi hercegi címadományozás ezen előzmények keretében értelmezhető. A meghatározóan egyházkormányzati precedenciát kifejező középkori *primas Regni Hungariae* a 17. század második felétől kezd fokozatosan, és a 18. században kiteljesedve markáns közjogi, politikai tartalmat megjeleníteni. Az esztergomi érsekek intitulatúrájában a korábban egymástól távol használt *princeps* és *primas* címei informálisan csupán a 19. század első felében, hivatalosan pedig 1855-ben, Scitovszky János alatt kapcsolódnak össze. A „Magyarország hercegprímása” patinás cím tehát a romantika korában, a neobszolutizmus időszakában, az osztrák konkordátummal szembeni küzdelem idején született meg.²³

1635

A Pázmány-féle 1635. évi nagyszombati egyetemalapítás a korábbi kutatások hiteles, de egyoldalú és hiányos forrásalapon nyugvó állításával ellentétben kánonjogilag is szabályosan ment végbe. 1632-ben ugyanis Pázmány bréve formájában előzetes pápai fakultást kapott az akadémia létrehozására. Az utólagos, ünnepélyes pápai megerősítés elmaradását *nem* a magyar bíboros és Róma politikai konfliktusa, hanem a jezsuita rendet övező – végül a Társaság 1773. évi feloszlásához vezető – római klímaváltozás előszele okozta.²⁴ E revideált történeti tézis megalkotása a pápai egyetemek magyarországi hallgatóinak átfogó 16–20. századi, nemzetközi kooperációban végzett vizsgálatok sorába illeszkedik.²⁵

1637–1685

Pázmány utódainak: munkássága, alapításai konszolidálóinak, kiteljesítőinek, spirituális, szellemi és politikai/közjogi öröksége továbbvivőinek biográfiai vizsgálatai. Lósy Imre, Lippay György és Szelepchény György (mikro)biográfiái árnyalják a

²³ *Az esztergomi érsekek hercegi címének eredete: A Pázmány-féle Deductio Synoptica (1635)*, In: Kuminetz, Géza (szerk.), *Iustitia duce, caritate comite: Válogatott tanulmányok Erdő Péter bíboros, prímás-érsek 70. születésnapjára*, Budapest, Magyarország: Szent István Társulat (2022) pp. 459-474., 16 p. Idézők: 1, Független: 1. – *Az esztergomi érsekek hercegi címe Pázmánytól Scitovszkyig (1635–1855)* (2025, m.s.).

²⁴ *Az 1635-ös nagyszombati egyetemalapítás pápai elismertségének kérdéséhez*, GERUNDIUM: EGYETEMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 13: 3-4 pp. 89-125., 37 p. (2022) DOI Egyéb URL Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2; *Pázmány egyetemalapítása és a Szentszék*, TEOLOGIA 57: 1-2 pp. 56-65., 10 p. (2023) [Matarka](#).

²⁵ *Ki lehetett az első olmtüzi magyar diák?: Kiegészítések az Olmützben tanult magyarországi, erdélyi és horvátországi születésű hallgatók névsorához*, MAGYAR KÖNYVSZEMLE 113: 3 pp. 312-317., 6 p. (1997) [Teljes dokumentum](#) [Teljes dokumentum](#) Idézők: 4, Független: 4, Idézők+eml.: 5, Független: 5. – *Il Collegio Germanico-Ungarico di Roma ed il suo "Liber Ordinationum"*, In: Alessandro, Bocolini; Matteo, Sanfilippo; Péter, Tusor (szerk.), *I COLLEGI PER STRANIERI A/E ROMA NELL'ETÀ MODERNA. I. CINQUE-SETTECENTO*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2023) 201 p. pp. 31-56., 26 p. Idézők: 1, Független: 1. – *Libro delle ordinazioni del Pontificio Collegio Germanico-Ungarico. Ordinazioni degli Alumni dai Paesi della Sacra Corona d'Ungheria (1599-1713)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Moravcsik Gyula Intézet (2024), 275 p. [Teljes dokumentum](#) Idézők: 1, Független: 1. – *A római Német-Magyar Kollégium és szentelési anyakönyve*, HISTORIA ECCLESIASTICA 1: 14 pp. 82-102., 21 p. (2023) [Scopus](#) – *"Sotto l'Ombra di San Pietro": Gli alumni del Collegio Germanico Ungherese provenienti dal Regno d'Ungheria negli anni 1750-1782 e 1844-1915*, Alessandro, Bocolini; Philippe, Roy-Lysencourt; Matteo, Sanfilippo; Tusor, Péter (szerk.), *I COLLEGI PER STRANIERI A/E ROMA NELL'ETÀ MODERNA II. 1750-1915*, Viterbo, Olaszország: Sette Città, (2024) 200 p. pp. 77-86., 10 p.

visszaszoruló rendi dualizmus és a kifejlődő Habsburg-abszolutizmus kölcsönhatásait, valamint a katolikus expanzió ismérveit 17. század derekán és második felében.²⁶ Lippay György főúri missziliskiadása Fraknoi Vilmos hasonló vállalkozása óta az első hasonló jellegű 17. századi forráspublikáció.²⁷

1638

Esettanulmányi szinten az – ítéletvégrehajtást is fogantató – zsinati bíraskodás kora újkori meglétének kimutatása hazai viszonylatban. A bécsi nunciatúrához fellebbezett ügy a harmadfokú nunciatúrai bíraskodás 17. századi rendes működésének szemléletes bizonyítéka Magyarországon.²⁸

1639

A Barberini-pontifikátus kánonjogi szemlélete, a bürokratikus fiskalizmusa, részben pedig a Habsburgokkal, személy szerint kifejezetten Pázmánnyal 1632-től elhúzódó politikai és személyes konfliktus a magyar–szentszéki kapcsolatok súlyos válsághoz vezetett. A Nagyszombatban összeülő püspökkari konferencia – diétán kívül ez rendkívül szokatlan a korszakban – felszólította III. Ferdinándot a magyar királyi főkegyúri jogosítványok maradéktalan védelmére. E jogosítványokat a halála előtti években Pázmány Péter rendszerezte. A római Kúria irányában az értekezlet kilátásban helyezte „az Ósegyház gyakorlata szerinti önálló püspökszentelést”, amennyiben nem sikerül a vitás, részben pénzügyi jellegű kérdéseket rendezni. Az episzkopalista, nem csekély protestáns interferenciát tükröző eszme e korai, tevőleges feltűnése jóval a birodalmi febronizmus előtt a magyar egyház- és eszmetörténet különleges mozzanata. Véghezvitele az anglikánhoz hasonló skizmát eredményezett volna Rómával. A radikális lépésnek a Habsburg uralmi

²⁶ *Lósy I. Imre (1637–1642)*, Beke, M. (szerk.), *Esztergomi érsekek 1001–2003*, Budapest, Magyarország: Szent István Társulat (2003) pp. 291–296, Idézők: 18, Független: 18, Idézők+eml.: 27, Független: 27. – *Lippay IV. György (1642–1666)*, Uo., 296–303, Idézők: 49, Független: 48, Idézők+eml.: 81, Független: 80. – *Szelepcény V. György (1666–1685)*, Uo., pp. 303–310, Idézők: 50, Független: 49, Idézők+eml.: 79, Független: 77. – Oláh, P. Róbert; Tumor, Péter, *Lippay György esztergomi érsek testamentuma (1665)*, LYMBUS 2019 pp. 329–348., 20 p. (2019) **Teljes dokumentum** Idézők: 6, Független: 5, Idézők+eml. összesen: 20, Független: 16. – *Lósy, Lippay, Szelepcény: Három mikrobiográfia a kora újkorból (Vatikáni kivizsgálási jegyzőkönyvek közlésével, 1625–1666)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó (2022), 367 p. **Teljes dokumentum** Idézők: 6, Független: 6, Idézők+eml.: 15, Független: 15 (ez utóbbi kötet CVH I/21, idézve már korábban is a vatikáni proszopográfiai projekt kapcsán.)

²⁷ „Írom kegyelmednek, mint igaz magyar igaz magyarnak”: *Lippay György veszprémi és egri püspök, esztergomi érsek levelei magyar arisztokratákhöz, nemességhez (1635–1665)*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2015), 544 p. A német rezümé különnyomata: *Die Briefe von Graner Erzbischof György Lippay: Vertrauter und Nachfolger von Kardinal Pázmány an ungarische Aristokraten und Adelige (1635–1665)*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó (2015), 28 p. ISBN: 9789635089994. **REAL OSZK Teljes dokumentum** Idézők: 57, Független: 56, Idézők+eml.: 154, Független: 149. Korai kéziratelőzménye: *Egyház és közélet a 17. századi Magyarországon: Zombori Lippay György levelei királyságbeli főurakhoz (1994)*, Szakdolgozat; ELTE BTK, Diplomamunka, Idézők: 26, Független: 26, Idézők+eml.: 81, Független: 81.

²⁸ *Zsinati és nunciatúrai bíraskodás a kora újkori Magyarországon (Forrásközlés 1638-ból)*, LYMBUS - MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK 2018 pp. 245–264., 20 p. (2018) **Teljes dokumentum** Idézők: 3, Független: 3, Idézők+eml.: 6, Független: 6. – A bécsi nunciatúrához fellebbezett magyar vonatkozású perek módszeres előkészítő feltárása folyamatban: *Causae ad Nuntiaturam Apostolicam Viennensem ex Regnis Sacrae Coronae Hungariae appellatae (m.s.)*.

rendszerben nem volt politikai realitása, s a tárgyalások során alkalmazott nyomásgyakorlásként interpretálható. A pápai udvarban ugyanakkor még az 1640-es évek végén is felemlgették a „magyar skizma” korábbi veszélyét.²⁹

1630/1640-es évek fordulója

A 1639-ben csúcspontra jutó magyar államegyházi, episzkopalista tendenciákkal párhuzamosan a római Kúria kánonjogi repressziókkal él, és a rezidenciakötelezettségre hivatkozva megkísérli eltávolítani a bécsi udvarból az egyik fő hangadót, Lippay György egri püspök, magyar kancellárt. *Ad limina* jelentési kötelezettségének teljesítése közben a főpap páratlanul részletes leírást ad Felső-Magyarország képlékeny vallási viszonyairól, köztük a görögkatolikus unió kezdeteiről. A kulcsjelentésnek köszönhetően kimutathatóvá válik a felekezeti fluktuáció, melynek keretében a már újonnan katolizált közösségek a vallási szolgáltatások elégtelen biztosítása miatt „reprotestantizálnak”. A problémát megoldó utánpótlás nevelés biztosítását a jelentés közvetlen anyagai segítséget vár a Szentszéktől, a bécsi nunciatura támogató tervezetet dolgoz ki, érdemi lépés végül azonban nem történik Róma részéről az ügyben.³⁰

1644/45

I. Rákóczy György felső-magyarországi hadjáratára a kortársak a korábbi (Bocskai- és Bethlen-féle) vallásháborúk folytatásaként tekintettek, mely felfogást a linzi békekötés pontjai is megerősítik. A protestáns erdélyi fejedelem támadása alapjaiban fenyegette a kora újkori katolicizmus megelőző évtizedekben elért magyarországi eredményeit. A hazai episzkopátus

²⁹ *Az 1639. évi nagyszombati püspökkari konferencia: a magyar klérus és a római Kúria kapcsolatainak válsága és reformja*, SZÁZADOK 134: 2 pp. 431-459., 29 p. (2000) Idézők: 26, Független: 26, Idézők+eml.: 34, Független: 34. – *Episcopal Crisis in the Hungarian Episcopate (1639)*, In: Péter, Tumor; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *IL PAPATO E LE CHIESE LOCALI: Studi = THE PAPACY AND THE LOCAL CHURCHES: Studies*, Viterbo, Sette Città (2014) 482 p. pp. 147-166., 20 p. Idézők: 2, Független: 1.

³⁰ *Lippay György egri püspök (1637-1642) jelentése Felső-Magyarország vallási helyzetéről (Archivio Samacroce)*, LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK 73: 1-2 pp. 199-241., 43 p. (2002) **Teljes dokumentum** Idézők: 65, Független: 65, Idézők+eml.: 132, Független: 132. – *A katolikus felekezetszervezés problémái az 1630-1640-es évek fordulóján: egy Rómába írt egri püspöki jelentés alapján*, In: Szabó, András (szerk.), *Mezőváros, reformáció és irodalom (16-18. század)*, Budapest, Magyarország: Universitas Kiadó (2005) pp. 123-138., 16 p. **HUMANUS**, Idézők: 22, Független: 22, Idézők+eml.: 35, Független: 35. – *Lippay György a római Rezidencia Kongregáció előtt (1638-1642)* SZÁZADOK 154: 4 pp. 779-820., 42 p. (2020) **REAL-J** Idézők: 3, Független: 3, Idézők+eml.: 5, Független: 5. – *“Rationes ob quas cancellarius Ungariae a residentia episcopali excusari merito debet” (1638)*, Horn, Ildikó; Lauter, Éva; Várkonyi, Gábor; Hiller, István; Szirtes, Zsófia; Balogh, Zsuzsanna; Pásztor, Katalin; Tamás, Máté (szerk.), *Művészet és mesterség: Tisztelgő kötet R. Várkonyi Agnes emlékére 1*, Budapest, L'Harmattan Kiadó (2016) pp. 333-348., 16 p. Idézők: 6, Független: 6, Idézők+eml.: 21, Független: 21. – *A pápai diplomácia javaslatai 1639-ben a Szentszék részvételére a magyarországi katolikus restaurációban*, In: Fűr, Lajos (szerk.), *A Ráday Gyűjtemény évkönyve 9*, Budapest (1999) pp. 19-38., 20 p. **Teljes dokumentum**, Idézők: 27, Független: 27, Idézők+eml.: 35, Független: 35. – *Due relazioni di Gaspare Mattei nunzio apostolico a Vienna dello stato „delle cose” e di religione nel regno d'Ungheria (1639)*, In: Biblioteca, Apostolica Vaticana (szerk.), *Miscellanea Bibliothecae Apostolicae Vaticanae*, Città del Vaticano, Vatikán: Biblioteca Apostolica Vaticana (2004) pp. 671-690., 20 p. Idézők: 3, Független: 3, Idézők+eml.: 7, Független: 7. – *Problems and Possibilities of Catholic Confessionalization in Upper Hungary around 1640: Ad Limina Reports as Possible Mediums of Cultural Transfer*, In: Brunert, Maria-Elisabeth; Strohmeyer, Arno; Forgó, András (szerk.), *Kirche und Kulturtransfer: Ungarn und Zentraleuropa in der Frühen Neuzeit*, Münster, Aschendorff Verlag (2019) pp. 87-104., 18 p. Idézők: 6, Független: 6, Idézők+eml.: 8, Független: 8.

rendkívüli követküldés útján kért jelentős pénzügyi segítséget Rómától a védekezéshez és az ellentámadáshoz, melynek sikere esetén egyenesen Erdély katolizációját vizionálták. A katolikusok számára meglehetősen linzi kedvezőtlen békekötés végül feleslegessé tette segélykérést, melynek elnyerésére a kandiai háború kirobbanás miatt egyébként sem nyílt sok esély. Párhuzamosan a magyar püspökök készek voltak az 1639-ben tetőpontra hágó kánonjogi viták kompromisszumos rendezésére. A magyar államegyházi sajátosságok és a kánonjogi előírások összehangolása ezt követően már csak jóval mérsékeltébb problémákat okozott. A 17. század második felében a magyar egyházi elit részéről a hangsúly Róma tekintélyének és anyagi forrásainak mozgósítására irányult, úgy a hazai belpolitika, mint az ország török alóli felszabadítása összefüggésében.³¹

1648

Az 1648. évi nemzeti zsinaton érdemi kísérlet történt a *status ecclesiasticus* belő önkormányzatának érvényesítésére, pontosabban kialakítására. A törekvés központi gondolata, hogy az uralkodónak a főkegyúri jog alapján csupán az egyházi javadalmak adományozására van joga. Az így elnyert birtokokkal az egyházi felső- és középréteg tagjai hivatali idejük alatt – a nemesi birtokjog mintájára – szabadon rendelkeznek, az ország és az egyház törvényei betartása esetén. Utóbbiak megszegésekor a nemzeti zsinatnak, mint az egyházi rend legfőbb törvényalkotó önkormányzati szervének joga van, és kizárólag neki van joga a birtokigazgatás felfüggesztésére. Az uralkodói abszolutizmus felé tekintő Habsburg-államhatalom rövid úton elejét vette a közép-európai rendi gondolkodás e kései megnyilvánulásának, és megszüntette a kánoni eljárás alá vont Draskovics György győri püspök javainak zsinati szekvesztrálását. A kora újkorban a nemzeti zsinat égisze alatt megjelenő, a már szekuláris jegyeket mutató államhatalomtól való függetlenedés gondolata a 19. századi katolikus autonómiatörekvések előképe. A zsinattörténeti kutatások a *Gesellschaft für Konziliengeschichtsforschung*gal folytatott másfélévtizedes kooperációban valósultak meg.³²

³¹ Jakusith György római követjárása 1644-45-ben: a magyar rendek kísérlete a Szentszék bevonására a török és az erdélyi protestantizmus elleni fegyveres harcra, HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK 113: 2 pp. 237-268., 32 p. (2000), Idézők: 28, Független: 28, Idézők+eml.: 44, Független: 44 – Lásd még CVH I/3 és I/21.

³² Nemzeti zsinat, 1648. Katolikus rendi autonómiatörekvés a kora újkori Magyarországon, In: Balogh, Margit; Varga, Szabolcs; Vértesi, Lázár (szerk.), Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században, Budapest, Magyarország, Pécs, Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2014) pp. 69-130., 62 p., Idézők: 9, Független: 9, Idézők+eml.: 16, Független: 16. – *The National Council and the Habsburg State Power in Hungary in the year of the Peace of Westphalia*, ANNUARIUM HISTORIAE CONCILIORUM 46 (2014) pp. 239-258., 20 p. (2016) *Tejes dokumentum – Synoden in Ungarn in der frühen Neuzeit*, Johannes, Grohe; Gregor, Wurst; Zvezdan, Strika (szerk.), Begegnung der Kirche in Ost und West im Spiegel der synodalen Strukturen: Festschrift für Petar Vrankić zum 70. Geburtstagm Sankt Ottilien, Németország: EOS Verlag (2017) pp. 331-353., 23 p. Idézők: 1, Független: 1. – *Zsinatok a kora újkori Magyarországon: (Oláb Miklóstól Pázmány Péterig)*, MAGYAR SION 14: 1 pp. 57-67., 11 p. (2020) Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2. – *Esterházy Miklós nádor és az 1638. évi nemzeti zsinat*, EGYHAZTÖRTÉNETI SZEMLE 21: 2 pp. 40-63., 24 p. (2020) Idézők: 1, Független: 1. – *Esterházy Miklós nádor "Considerationes"-ei az 1638. évi nemzeti zsinatból: (Forrásközlés a vatikáni könyvtárból)* FONSS:

1650–1670-es évek

A történeti kutatás korábban nem találta annak okát, hogy a hazai oktatásügyben és művelődésben a későbbiekben meghatározó szerepet játszó piarista rend a podolini hídfőállás létesítése után mint csak három évtized elteltével, az 1670-es évektől indul rohamos terjedésnek Magyarországon. Az ok vatikáni források alapján pontosan meghatározható a jezsuita oktatási monopóliumot védelmező Lippay György esztergomi érsek szembenállásában.³³

17. század
második fele

A költő Gyöngyösi István személyének reidentifikálása; életadatainak, tanulmányainak, nádori szolgálatának, a rendi szervezkedésben játszott szerepének tisztázása. A 18. században Gyöngyösit tartják az egyetlen klasszikus magyar költőnek, Arany János előtt ő a magyar nyelv hírneves ‘míves mestere’. A korábbi kutatás Dugonics Andrásról Nagy Ivánon át Badics Ferencig és másokig újra és újra, különféle kompozíciókban több azonos nevű személyből rakta össze a költő-alispán életútját alakját, személyiségét. Az eredmények nyomán az összes lexikonszócikket stb. újra kell írni. A vizsgálat a Gyöngyösi-életmű Jankovics József-féle kritikai kiadása latinnyelvű iratainak sajtó alá rendezéséhez kötődik.³⁴ A bekapcsolódást e projektbe az országos levéltár kamarai és családi állagának – meghatározóan a 17. századi egyházi elitre és szentszéki–magyar kapcsolatokra irányuló – szisztematikus átvizsgálása közben feltárt nagyszámú Gyöngyösi-misszilis magyarázza. A költő Gyöngyösire még R. Várkonyi Ágnes kutatása hívta fel a figyelmet az egyetemi tanulmányok során.

1663–1664

A Pázmány-utódokra, kiváltképpen Lippay György esztergomi érsekre (1642–1666) irányuló vizsgálatokon, illetve a költő Gyöngyösi kapcsán említett kutatásmethodikán alapul a

FORRÁSKUTATÁS ÉS TÖRTÉNETI SEGÉDTUDOMÁNYOK 26: 1 pp. 131–143., 13 p. (2019) [Teljes dokumentum – Councils of Hungary in the Early Modern Period](#), In: Filippo, Forlani; Ansgar, Frenken; Thomas, Prügl (szerk.), *Synodalis consonantia: Konziliengeschichte als Spiegelbild kirchlicher Diskussionskultur und Identitätsfindung*. Johannes Grohe zum 70. Geburtstag Münster, Németország: Aschendorff Verlag (2024) pp. 563–584., 22 p.

³³ Koltai, András; Tusor, Péter, *A piarista rend és Magyarország első kapcsolatai (1627–1666)*, In: Koltai, András (szerk.), *Hitre, tudásra: A piaristák és a magyar művelődés*, Budapest, Magyarország: Piarista Rend Magyar Tartomány, Budapesti Történeti Múzeum (BTM) (2017) 544 p. pp. 19–38., 20 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet).

³⁴ *A gömöri prókátor és az ungi fiskális: Megoldott problémák Gyöngyösi István életrajzában?*, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 121: 1 pp. 85–98., 14 p. (2017) REAL-J Idézők: 12, Független: 12, Idézők+eml.: 23, Független: 23. – *Új adatok és szempontok a költő Gyöngyösi István biográfiájához*, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 125: 5 pp. 662–690., 29 p. (2021) REAL-J Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2. – *“Sieur Secretaire du Palatin d’Hongrie...” Gyöngyösi István, a magyar Ovidius szerepe, belye a murányi udvarban és a rendi szervezkedésben*, MAGYAR KÖNYVSZEMLE 137: 2 pp. 176–219., 44 p. (2021) DOI REAL Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2. – Jankovics, József–Nyerges, Judit–Tusor, Péter, *Gyöngyösi István levelei és iratai*, Budapest, Balassi Kiadó (2017), 479 p. [Teljes dokumentum](#) REAL-EOD Idézők: 14, Független: 13, Idézők+eml.: 21, Független: 20.

bekapcsolódás a Zrínyi-kutatásba. A vizsgálatok során kimutathatóvá vált a korábban statikusnak ábrázolt Lippay–Zrínyi viszony dinamikája és a bécsi udvarral – de nem magával az uralkodóval – mindinkább közösen szembeforduló tendenciája. A politika- és diplomáciatörténet szempontjából különösen fontos az esztergomi érsek által a bécsi udvarban Zrínyi fővezérsége érdekében véghezvitt különféle lépések bemutatása. Kiemelkedő eredmény a megállapítás, miszerint a magyar rendi vezetők 1664. szept. 29-ig (!) nem tudtak a már aug. 10-én megkötött vasvári békéről. Ugyanez mondható el a Rajnai Liga irányában közvetlenül ezután a – még Magyarországon tartózkodó birodalmi csapatokkal együtt – a háború folytatása, Érsekújvár visszafoglalása érdekében tett kapcsolatteremtési kísérlet feltárásáról.³⁵

1665–1666/67

A történettudomány eddig nem fordított kellő figyelmet arra a tényre, hogy 1665 júniusától a 25 éves I. Lipót az egyetlen férfi, nőtlen és gyermektelen tagja az osztrák Habsburgoknak. A Vasvár utáni rendi szervezkedés – a korabeli törvények szerint legálisan – egy esetleges trónüresedés bekövetkezte esetére gyártott koncepciókat. Az „erős fejedelem” megválasztása (francia orientáció), a Birodalomba tagozódás mellett az egyházi rend a Magyar Királyságot és Erdélyt pápai védnökség alá kívánta helyezni. A vatikáni levéltárban őrzött diplomáciai levelezés szerint Szelephény György udvari magyar kancellár, kalocsai majd esztergomi érsek a gyakorlati megvalósítás nem annexió útján hanem az új uralkodónak az Apostoli Szentszék általi investitúrájával, vagyis nemzetközi legitimitációjával képzelte el. A spanyollal ellentétben azonban az osztrák örökösödés kérdése ekkor végül nem került napirendre az európai

³⁵ *A primás, a bán és a bécsi udvar (1663–1664)*, TÖRTÉNELMI SZEMLE 57: 2 pp. 219–249., 31 p. (2015) REAL Idézők: 9, Független: 8. Idézők+eml.: 16, Független: 15. – *Lippay primás, a vasvári béke és a német birodalmi rendek (1664. október)*, In: Klestenitz, Tibor; Zombori, István (szerk.), *Litterarum radices amarae, fructus dulces sunt: Tanulmányok Adriányi Gábor 80. születésnapjára*, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2015) 464 p. pp. 79–87., 9 p. Idézők: 3, Független: 3, Idézők+eml.: 5, Független: 5. – „*Zrinus ipse desperat*” – *Die Korrespondenz von Erzbischof Lippay und Graf Porzia (1662–1663)*, In: Zsuzsanna, Cziráki; Anna, Fundárková; Orsolya, Manhercz; Zsuzsanna, Peres; Márta, Vajnági (szerk.), *Wiener Archivforschungen = Bécsi levéltári kutatások: Festschrift für den ungarischen Archivdelegierten in Wien*, István Fazekas = Ünnepi tanulmányok a bécsi magyar delegátus, Fazekas István tiszteletére, Wien, Ausztria: Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien, Balassi Institut Collegium Hungaricum, Wien, Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien (2014) 421 p. pp. 165–182., 18 p. Teljes dokumentum Idézők: 5, Független: 5, Idézők+eml.: 11, Független: 11. – *Trinkell Zakariás primási gyóntató küldetése a bécsi udvarba (1664. augusztus)*, In: Nyerges, Judit; Verók, Attila; Zvara, Edina (szerk.), *MONOKgraphia: Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára*, Budapest, Magyarország: Kossuth Kiadó (2016) pp. 706–714., 9 p. SZTE Egyetemi kiadványok, Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 3, Független: 3. – *Lippay primás követutasítása Zrínyi érdekében (1664. augusztus 16.)*, In: Padányi, József; Bene, Sándor; Fodor, Pál; Hausner, Gábor (szerk.), *Határok fölött: Tanulmányok a költő, katoná, államférfi Zrínyi Miklósról*, Budapest, Magyarország: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2017) 563 p. pp. 123–137., 15 p. autopszia Idézők: 1, Független: 1. – Lásd még *Kiadatlan részletek gróf Zrínyi Miklós levelezéséből* IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 100: 5–6 pp. 710–728., 19 p. (1996) Idézők: 14, Független: 14, Idézők+eml.: 19, Független: 19; *Zrínyi a pálosok történetében*, In: Tusor, Péter; Rihmer, Zoltán; Thoroczkay, Gábor (szerk.), *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv: születésének 70. évfordulója ünnepére*, Budapest, ELTE Bölcsészettudományi Kar (1998) 644 p. pp. 333–345., 13 p. Idézők: 17, Független: 17, Idézők+eml.: 20, Független: 20; *Nébány észrevétel a költő Zrínyi levelezésének legújabb kiadása kapcsán*, MAGYAR KÖNYVSZEMLE 115: 1 pp. 116–120., 5 p. (1999) Idézők: 26, Független: 26, Idézők+eml.: 32, Független: 32; *Zrínyi Miklós ismeretlen levele egy gyilkosság ügyében: Gregoróczy György szedicskői várkapitány élete és balála*, HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK 112: 3 pp. 582–601., 20 p. (1999) Teljes dokumentum Idézők: 7, Független: 7, Idézők+eml.: 9, Független: 9.

politikában I. Lipót házassága, majd örökösei születésének köszönhetően. 1670 után e korábbi elképzelések az egyházi rend vezetői számára is kompromittálónak bizonyultak.³⁶

1664/1665–1670

A *status ecclesiasticus* szerepének vatikáni forrásbázisra alapuló vizsgálata egyúttal arra is rámutat, hogy az 1664 ősztől kibontakozó rendi szervezkedés történetét a pozitívista tudományosság (Pauler Gyula, 1876) több esetben hibás kronológiával, téves koordinátákkal rekonstruálta. Pauler tévedéseit a historiográfia a 21. századig átvette és történeti tényként kezelte. A Szelepcény-féle örökösödési koncepció vatikáni dokumentációjának kontroll- és kontextuális forrásaként vizsgált francia diplomáciai levelezés, illetve a Párizsba továbbított latin nyelvű iratok alapján a következő főbb korrekciós megállapítások tehetők. *A Proicetum ad ponenda Tractatus puncta inter regem Galliae et Ungaros* címet viselő, 15 pontból álló tervezet nem Vitnyédy István 1665. június végi munkája, nem 1666. június végén keletkezett, hanem a 1666. április eleji stubnyai gyűlés programirata. Ennek vizsgálata, illetve többfordulós Wesselényi–Grémonville tárgyalások rekonstruálásának köszönhetően a történetírásban megjelenőnél professzionálisabb és realiztikusabb kép bontakozik ki az 1664–1666/1667 között folytatott, a diplomáciai színlelés eszközeivel bátran élő magyar rendi külpolitika elképzeléseiről és lépéseiről. Ugyancsak számos – Szekfű Gyula és mások által is átvett – kronológiai tévedést okozott a „*Propositiones Christianissimi regis plenipotentiario... exhibitae*” kezdetű tervezet korábbi hibás azonosítása és értelmezése. A Wesselényi-féle attitűddel szemben alapvetően irrealisztikus szemléletről tanúskodó dokumentum 1667. november elején keletkezett, s Pauler állításával ellentétben nem a nádorhoz, hanem Zrínyi Péterhez és Nádasdy Ferenc köthető.³⁷

³⁶ "Et a pensare al successore in caso": Szelepcény György és a rendi szervezkedés (Egy nunciusi jelentés forrásértéke) LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK 92 pp. 39–102., 64 p. (2022) [Teljes dokumentum](#) Idézők: 4, Független: 4. Idézők+eml.: 7, Független: 7. – *Főpapok és a „Wesselényi-összeesküvés”: Szelepcény püspök-kancellár titkos tárgyalása a bécsi nunciussal*, ÚJKOR.HU - A VELÜNK ELŐ TÖRTÉNELEM Paper: <https://ujkor.hu/content/fopapok-es-a-wesselenyi-osszeeskueves-szelepcheny-puspok-kancellar-titkos-targyalasa-a-becsi-nunciussal>, 14 p. (2021) [Teljes dokumentum](#),

³⁷ *Forráskritikai megjegyzések a Wesselényi-összeesküvés történetéhez*, SZÁZADOK 155: 6 pp. 1233–1277., 45 p. (2021) [REAL-J Teljes dokumentum](#) Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2.; *Ki volt „Ferdinandus” és „Osvaldus” a Wesselényi-összeesküvésben? Újabb forráskritikai észrevételek a rendi szervezkedés történetéhez*, FONS: FORRÁSKUTATÁS ÉS TÖRTÉNETI SEGÉDTUDOMÁNYOK 28: 1 pp. 133–154., 22 p. (2021) [Teljes dokumentum](#) Idézők: 1, Független: 1, Idézők+eml.: 2, Független: 2.

- 1669–1670 Az árpási oltárkép szereplőinek újraazonosítása és datálásának módosítása történettudományi módszerekkel. Keletkezésére új elmélet kidolgozása.³⁸
- 1670–1680-as évek A magyar egyházi és világi elit szerepének bemutatása Róma oszmánellenes érdeklődésének fenntartásában, figyelmének és diplomáciai erőfeszítéseinek az ország felszabadítására fordításban.³⁹

XIX–XX. SZÁZAD

- 1804–1918 A vatikáni levéltári paralel kutatásból kiinduló, a 17. századi epizkopátus proszopográfiai vizsgálatra rímelő, szoros és kiterjedt nemzetközi, Kárpát-medencei lexikográfiai kutatásszervezés és kutatás. A németnyelvű „*Bischofslexikon 1804–1918*” és folyamatban lévő magyar kiadásának köszönhetően a „hosszú 19. században” a katolikus egyházi felsőrétegről és legfontosabb intézményi közegéről modern, újszerű, a francia és német/osztrák történetírás szemléletét követő, valamint a kurrens alapkutatási eredményeket hasznosító, átfogó kép áll rendelkezésre.⁴⁰
- 1816–1918 Bekapcsolódás magyar részről a Monarchia egyházi elitképző intézménye, a bécsi *Augustineum* (más néven *Frintaneum*) az osztrák–német–olasz–cseh–lengyel–horvát kooperációban folyó vizsgálatába. Az intézmény megelőzőleg lényegében ismeretlen volt a tudomány számára. A magyar vonatkozások alapozó feltárása mellett az MTA Lendület programja keretében 2017-re elkészült a trianoni határokon belül maradt székelyű, valamint a partiumi és erdélyi egyházmegyék növendékeink lexikográfiája.

³⁸ *Újabb török háború Vaszár után? Antonio Pignatelli nuncius jelentései (1668–1670)*, ARRABONA 61 pp. 113–150., 38 p. (2023) Szakeikk (Folyóiratcikk) | Tudományos. – https://institutumfraknoi.hu/hirek/5_fraknoi_muhelyeloadas_gyorben – <https://www.youtube.com/watch?v=YojLFsvJwyk&t=4s> és https://institutumfraknoi.hu/hirek/szemelyes_tortenelem_eloadas_pten – https://www.youtube.com/watch?v=-Iow_4KooMM – Lásd majd még CVH II/12.

³⁹ *XI. Ince pápa és Magyarország* VIGILIA 77: 8 pp. 580–586., 7 p. (2012) Szakeikk (Folyóiratcikk) – *La Santa Sede e l'Ungheria durante il pontificato di Innocenzo XI*, In: Richard, Bösel; Antonio, Menniti Ippolito; Andrea, Spiriti; Claudio, Strinati; Maria, Antonietta Visceglia (szerk.), *Innocenzo XI Odescalchi: Papa, politico, committente*, Roma, Olaszország: Viella (2014) 488 p. pp. 209–220., 12 p. Idézők: 2, Független: 2; *Esterházy Pál nádor levelezése a római Szentszékkal*, MAGYAR KÖNYVSZEMLE 135: 2 pp. 125–137., 13 p. (2019) DOI REAL Szakeikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 1, Független: 1; Idézők+eml.: 2, Független: 2. Lásd még CVH I/3 és I/19 vonatkozó fejezetét.

⁴⁰ Rupert, Klieber (szerk.); Tumor, Péter (szerk.), *Die Bischöfe der Donaumonarchie 1804 bis 1918: Ein amtsbiographisches Lexikon. Band I: Die röm.-kath. Kirchenprovinzen Gran, Kalocsa, Erlau im Königreich Ungarn*, Berlin, Németország: Duncker und Humblot (2020), 661 p. ISBN: 9783428156481 Egyéb URL Idézők: 6, Független: 6 – Tumor, Péter; Rétfalvi, Balázs, *Klaudius [Franz] Vaszary (1832–1915)*, pp. 47–53. *Johann Símor (1813–1891)*, . pp. 41–47; Tumor, Péter; Forgó, András; Rétfalvi, Balázs; *Johann Scitovszky [Scitowsky; de Nagykeri] (1785–1866)* pp. 34–40. – A megjelent magyar fejezetek: <https://institutumfraknoi.hu/kiadvanyok/cst>.

A kéziratok revíziója és publikálása a *Bischofslexikon*-projekt magyar változatának lezárását követően veszi majd kezdetét.⁴¹

1880–1890-es évek

[–1924]

Fraknói Vilmos helyének újradefiniálása a történetírói kánonban, életútja néhány alapkérdésének (például tanulmányok, meghíúsított pécsi püspöksége) bemutatása; Adriányi Gáborral folytatott historiográfiai eszmecsere végén a *Monumenta Hungariae Vaticana* keletkezési körülményeinek tisztázása.⁴²

1911–1913

Adriányi Gábor vatikáni kutatásai kimutatták Prohászka Ottokár Indexre tételének körülményeit, kiváltképpen, hogy a kezdeményezés magyar egyháziak részéről indult ki. Konzisztoriális források alapján az is igazolható, hogy az Indexügy nyomán a római Kúriában eljárás indult Prohászka letételére a székesfehérvári püspökség éléről. Ennek megtörténtét az – egyébiránt ideológiailag ellenlábás – főpaptársak, mindenekelőtt Csernoch János hercegprímás Prohászka melletti kiállása akadályozta meg.⁴³

1913 (18–21. sz.)

A vatikáni magyar történeti kutatások kismonografikus áttekintése a barokk korszaktól a 21. század elejéig. Célja, hogy a *Collectanea Vaticana Hungariae* indulásához kapcsolódóan megteremtse a historiográfiai alapokat és távlatokat, valamint elejét vegye a római anyagfeltárás improduktív ismétlődésének. A meghatározóan az MTA kéziratárában végzett alapkutatás fontos „alkalmazott” eredménye azon történeti tény feltárása és jogérvényének bizonyítása, hogy amennyiben a magyar állam nem tart fenn történeti intézetet Rómában, az adományozó

⁴¹ *The Augustineum's alumnus from lands of the Hungarian Holy Crown: an introduction*, In: Karl, Heinz Frankl; Rupert, Klieber (szerk.), *Das Priesterkolleg St. Augustin "Frintaneum" in Wien 1816 bis 1918: kirchliche Elite-Bildung für den Donau-Alpen-Adria-Raum* Wien, Ausztria: Böhlau Verlag (2008) pp. 159–172., 14 p. Idézők: 4, Független: 4, Idézők+eml.: 6, Független: 6 – *A bécsi Augustineum és Magyarország, 1816–1918: vázlat*, AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 22: 1 pp. 32–43., 12 p. (2007) Idézők: 37, Független: 37, Idézők+eml.: 42, Független: 42. – *A bécsi Frintaneum tagjai Magyarországról, 1816–1918*, In: Ujváry, G (szerk.), *Lymbus: Magyarástudományi Forrásközlemények*, (2007) pp. 209–224., 16 p. Idézők: 26, Független: 26, Idézők+eml.: 33, Független: 33.

⁴² Tusor, Péter (szerk.); Kanász, Viktor (szerk.), *Fraknói Emlékkönyv: Fraknói Vilmos (1843–1924) püspök, történész, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárnak emlékezete. Halálának 100. évfordulóján*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadói Kőr Kft, Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2024), 912 p. ISBN: 9789633085042 – *Előszó: Fraknói centenárium (1924–2024)*, Uo., pp. xi–xiv., 4 p. ; *Fraknói, a katolikus történész és tudományépítő*, Uo., pp. 247–284., 38 p. ; *Fraknói történeti pályakezdéséhez (Simor hercegprímásból írt levelei közlésével)*, Uo., pp. 25–73., 49 p. ; *Fraknói Vilmos és Pécs püspöki trónja* Uo. pp. 155–207 (Kanász Viktorral); *Magyar történetkutatás európai relációjában: Fraknói Vilmos és római „magyar történeti iskolája” (1882–1905)*, pp. 415–443., 29 p. ; *Életút: Kronológia*, Uo., pp. 765–778., 14 p. –: Fraknói, Haynald, Ipolyi és a Monumenta Vaticana [Hungariae]. Egy historiográfiai diskurzus (2004–2024) tanulságai (CVH III/2. Fraknói Műhelyelőadások 2), Budapest 2024.

⁴³ *Prohászka Ottokár a római Sacra Congregatio Consistorialis előtt (1911–1913)*, In: Mózessy, Gergely (szerk.), *Prohászka-tanulmányok 2015–2017*, Székesfehérvár, Magyarország: Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár (2017) pp. 268–319., 52 p. Idézők: 2, Független: 2. Idézők+eml.: 3, Független: 3. – *A Hungarian Bishop before the Sacred Consistorial Congregation (With the Edition of the Hungarian «Reports about Modernism» [1911–1913])*, In: Gottsmann, Andreas; Piatti, Pierantonio; E. Rehberg, Andreas (szerk.), *Incorrupta monumenta ecclesiam defendunt. Studi offerti a Mons. Sergio Pagano, prefetto dell'Archivio Segreto Vaticano* Città del Vaticano, Vatikán: Archivio segreto vaticano (2018) pp. 569–589., 21 p. Idézők: 1, Független: 1.

Fraknói Vilmos okiratba foglalt rendelkezése szerint az úgynevezett Fraknói-villát – jelenleg a szentszéki követség magyar székhelye – vagy vételárát 50-50 %-ban az MTA, illetve a Szent István Társulat tulajdonába kell adnia.⁴⁴

1920–1944

A két világháború között, 2007-ben megnyitott vatikáni diplomáciai fondok forrásértékének bemutatása a prágai nunciatura dokumentumai révén; a budapesti nunciatura anyagának archivisztikai feltárása *teammunkában* először áttekintő, majd részletező inventárium keretében.⁴⁵

1930-as évek/17. század

A két világháború között folytatott vatikáni kutatások missziótörténeti kéziratainak publikása kiadóként, illetve közreműködés, szervezés sorozatszerkesztőként.⁴⁶

1947–1952

Vidéki városplébános naplója latin részeinek fordítása. A politikai klíma változásának bemutatása a „fordulat” időszakában és az államszocialista diktatúra első időszakában a latin forrásfilológia eszközeivel. A teológiai tanulmányait még Bécsben folytató naplói író a kényesebb, vagy annak vélt részeket egyre növekvő terjedelemben latinul jegyzete fel naplójában. A szöveg megállapítása és fordítása igazi történelmi kihívásnak bizonyult.⁴⁷

44 *Magyar történelmi kutatások a Vatikánban*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport (2004), 228 p. ISBN: 9639296910 **ELTE Könyvtára REAL Teljes dokumentum** Idézők: 80, Független: 80, Idézők+eml.: 134, Független: 134. – *Vilmos Fraknói's Heritage in Rome. The Hungarian Historical Research in the Vatican*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2024), 179 p. ISBN: 9791255240860 ISBN: 9791255240969 Szakkönyv (Könyv) | – *Monumenta et Collectanea: Magyar történelmi kutatások a Vatikánban (1881–2021)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Gondolat Kiadó (2022), 248 p. ISBN: 9789635089888 ISBN: 9789635089895 **Teljes dokumentum** Idézők: 10, Független: 10, Idézők+eml.: 39, Független: 39.

45 Tusor, Péter; Tóth, Krisztina, *Az újonnan megnyitott vatikáni fondok és a magyar történetkutatás*, In: Tusor, Péter (szerk.), Magyarország és a római Szentszék: Források és távlatok: Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére [Hungary and the Holy See of Rome: sources and perspectives: studies in honour of cardinal Erdő], Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2012) 466 p. pp. 203–252., 50 p. Idézők: 21, Független: 18, Idézők+eml.: 35, Független: 28. – Tóth, Krisztina (Forráskiad.); Tusor, Péter (Forráskiad.) *Inventarium Vaticanum I. A Budapesti Apostoli Nunciatura levéltára (1920–1939)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2016), 359 p. ISBN: 9789636936600 **REAL Teljes dokumentum** Idézők: 45, Független: 39, Idézők+eml.: 87, Független: 76; Nagy, Katalin (szerk.); Tusor, Péter (szerk.); Tóth, Krisztina (szerk.), *L'Archivio della Nunziatura Apostolica in Ungheria (1920–1939)*, Budapest, Magyarország, Città del Vaticano, Vatikán: Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Archivio Apostolico Vaticano, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Moravcsik Gyula Intézet (2024), 438 p. ISBN: 9788898638314 **Teljes dokumentum**.

46 Galla, Ferenc; Tusor, Péter (Forráskiad.); Tóth, Krisztina (Forráskiad.) *Pápai kinevezések, megbízások és felbatalmazások: Erdély, a Magyar Királyság és a Hódoltság területére, 1550–1711 = Pontifical [!pontifical] provisions, faculties and commissions in Transylvania, Habsburg and Ottoman Hungary, 1550–1711*, Budapest, Magyarország, Vác, Magyarország, Roma, Olaszország: Váci Egyházmegyei Történeti Bizottság, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport (2010), 199 p. ISBN: 9789639206793 **REAL Teljes dokumentum** Idézők: 41, Független: 41, Idézők+eml.: 82, Független: 82. Lásd még CVH I/2 és I/11.

47 Csepregi, Imre; Tóth, Ferenc (szerk.); Török, József (szerk.); Tusor, Péter (Fordító) *Napló 2.: 1947–1948* Makó, Magyarország: Makó Város Önkormányzati Képviselő-testülete (2012), 429 p. ISBN: 9789638693372 – *Napló 3.: 1949–1950*, (2013), 361 p. – *Napló 4.: 1951–1952* Makó, Magyarország: Makó Város Önkormányzata (2014), 344 p. ISBN: 9789638693358 Forráskiadás (Könyv) – Török, József; Tusor, Péter *Csepregi prelátus naplójának egyháztörténeti forrásértéke*, uo. 328–332.

APPENDIX

TUDOMÁNSZERVEZÉS I.

*Külföldi tanulmány-
és konferenciakötetek előszavai – szerkesztések*⁴⁸

Tusor, Péter; Sanfilippo, Matteo *Introduzione*, In: Tusor, Péter; Sanfilippo, Matteo (szerk.), *Gli agenti presso la Santa Sede delle comunità e degli stati stranieri. II: Secoli XVIII-XX*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2021) pp. 9-14., 6 p.

Tusor, Péter; Sanfilippo, Matteo, *Introduzione*, In: Tusor, Péter; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *Gli agenti presso la Santa Sede delle comunità e degli stati stranieri I. secoli XV-XVIII*, Viterbo, Olaszország: Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Sette Città (2020) 263 p. pp. 7-13., 7 p.

Tusor, Péter; Matteo, Sanfilippo *Premessa*, In: Tusor, Péter; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *Gli "angeli custodi" delle monarchie: I cardinali protettori delle nazioni*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2018) 291 p. pp. 7-8., 2 p. Előszó, utószó (Könyvrészlet)

Péter, Tusor; Matteo, Sanfilippo, *Introduzione: Introduzione*, In: Péter, Tusor; Matteo, Sanfilippo (szerk.), *IL PAPATO E LE CHIESE LOCALI: Studi = THE PAPACY AND THE LOCAL CHURCHES: Studies*, Viterbo, Olaszország: Sette Città (2014) 482 p. pp. 19-29., 11 p. Teljes dokumentum Idézők: 1, Független: 1.

Fazekas, István (szerk.); Malfér, Stefan (szerk.); Tusor, Péter (szerk.), *Széchenyi, Kossuth, Batthyány, Deák: Studien zu den ungarischen Reformpolitikern des 19. Jahrhunderts und ihren Beziehungen zu Österreich = Tanulmányok a reformkori magyar politikusokról és kapcsolatokról Ausztriához* Wien, Ausztria: Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien (2011), 281 p. ISBN: 9789638873965 ELTE Könyvtára Tanulmánykötet (Könyv) | Idézők: 2, Független: 2.

Presentazione della collana Collectanea Vaticana, In: Pálmai, Nóra (szerk.), *Annuario 2005-2006, 2006-2007* Roma, Olaszország: Accademia d'Ungheria in Roma, Istituto Storico "Fraknoi" (2010) 548 p. pp. 385-389., 5 p. Recenzió/kritika (Könyvrészlet)

Publicationen der ungarischen Geschichtsforschung in Wien (Wien, 2009-; Herausgeber: Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien; Collegium Hungaricum, Wien; Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien); ISSN: 2073-3054 (2009) Egyéb URL, Folyóirat vagy sorozatszerkesztés (Egyéb) | Idézők: 1, Független: 1.

Péter, Tusor; Gaetano, Platania; Matteo, Sanfilippo, *Introduzione.*, In: Platania, Gaetano; Sanfilippo, Matteo; Tusor, Péter (szerk.), *Gli archivi della Santa sede e il regno d'Ungheria, secc. 15-20: studi in memoriam del professor Lajos Pásztor archivista ungherese dell'Archivio segreto vaticano = Az Apostoli Szentszék levéltárai és Magyarország, 15-20. sz.: tanulmányok Pásztor Lajos, a Vatikáni Titkos Levéltár magyar levéltárosának emlékére*, Budapest, Magyarország, Piliscsaba, Magyarország, Roma, Olaszország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoport, Gondolat Kiadó (2008) 319 p. pp. xiii-xvi. Előszó, utószó (Könyvrészlet)

TUDOMÁNSZERVEZÉS II.

*Hazai tanulmány-
és konferenciakötetek előszavai, írások, interjúk – szerkesztések*⁴⁹

Előszó [Kalocsa érsekség évszázadai], In: Kanász, Viktor; Sági, György (szerk.), *A kalocsa érsekség évszázadai: Tanulmányok*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadói Kör Kft, Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2024) 267 p. pp. 7-9., 3 p.

A Fraknoi Kutatócsoport: Fraknoi Vilmos római tudományos örökségének letéteményese, In: Bajáki, Rita (szerk.), *Lelkiségtörténeti számvetés II.* Budapest, Magyarország: HUN-REN PPKE Barokk Irodalom és lelkiség Kutatócsoport (2023) 245 p. pp. 117-118., 2 p. Nem besorolt (Könyvrészlet)

Előszó [A magyar katolicizmus és Tiranon kötethez], In: Sági, György (szerk.), *A magyar katolicizmus és Tiranon: tanulmányok*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó (2023) 350 p. pp. 7-8., 2 p. Előszó, utószó (Könyvrészlet)

⁴⁸ A tudományos eredmények jegyzeteiben nem szereplő szerkesztett munkák, valamint a külföldi sorozatszerkesztések.

⁴⁹ A tudományos eredmények jegyzeteiben nem szereplő szerkesztett munkák, valamint a hazai sorozatszerkesztések.

Előszó [Magyarország és a római Szentszék III.], In: Tusor, Péter; Kanász, Viktor (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék III (Exquisitae lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae)*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Moravcsik Gyula Intézet (2022) 465 p. pp. 7-9., 3 p. Idézők: 1, Független: 1.

Tusor, Péter (Az interjú adta); Fazekas, Csaba, *Magyar történeti kutatások a Vatikánban a 20–21. század fordulóján: Beszélgetés Tusor Péterrel, az MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport vezetőjével*, EGYHÁZTÖRTÉNETI SZEMLE 20: 3 pp. 118–128., 11 p. (2019) Ismertetés (Folyóiratcikk) |

Szöts, Zoltán Oszkár; *Lendületben az egyháztörténeti kutatás – Interjú Tusor Péterrel*, In: Czeferner, Dóra; Szöts-Rajkó, Kinga; Szöts, Zoltán Oszkár (szerk.), *Történészek története: kutatók pályájukról, hivatásukról, eredményeikről*, Budapest, Magyarország: Újkor Alapítvány, Fakultás Könyvkiadó (2018) 284 p. p. - (Könyvrészlet) | Ismeretterjesztő

Török, József; Tusor, Péter, *Előszó*, In: Török, József; Tusor, Péter; Tóth, Krisztina (szerk.), *Katolicizmus Magyarországon a II. Vatikáni Zsinat korában: Tanulmányok és inventárium*, Budapest, Magyarország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2015) 434 p. pp. 7–10., 4 p. Idézők: 1, Független: 1

Tusor, Péter; Török, József, *Előszó*, In: Tusor, Péter (szerk.), *Magyarország és a római Szentszék: Források és távlatok: Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére [Hungary and the Holy See of Rome: sources and perspectives: studies in honour of cardinal Erdő]*, Budapest, Magyarország, Roma, Olaszország: Gondolat Kiadó, MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport (2012) 466 p. pp. 9–10., 2 p. Idézők: 1, Független: 1

Collectanea Studiorum et Textuum. Classis I. (2015) – Classis II (2015)

Collectanea Vaticana Hungariae. Classis II. (2006) Egyéb URL Folyóirat vagy sorozatszerkesztés

Bibliotheca historiae ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nuncupatae. Series I., Collectanea Vaticana Hungariae. Classis I., ISSN 1786-2116 (2004) Egyéb URL, Folyóirat vagy sorozatszerkesztés | Idézők: 10, Független: 10.

Várkonyi Ágnes, R. (szerk.); Tusor, Péter (szerk.), *Majk és Grosbois: kamalduli szerzetesek, Rákóczi és az Esterházyak: az 1995. szeptember 14-i majki társadalomtörténeti konferencia tanulmányai*, Oroszlány, Magyarország: Oroszlány Város Önkormányzata (1999), 166 p. ISBN: 9630378639 Tanulmánykötet (Könyv)

Tusor, Péter (szerk.), *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyve: születésének 70. évfordulója ünnepére*, Budapest, Magyarország: ELTE Bölcsészettudományi Kar (1998), 644 p. ISBN: 963463141X HUMANUS Tanulmánykötet (Könyv) | Idézők: 2, Független: 2.

III.

KRITIKÁK, RECENZÍÓK

TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ ÉS -DISSZEMINÁLÓ ÍRÁSOK

Egy testben két lélek: Az Egyházi Állam a kora újkorban, RUBICON 35: 2–3 pp. 112–123., 12 p. (2024) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

A Szentszék és jelképei, RUBICON 34: 388 pp. 54–55., 2 p. (2023) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

A pápai udvar a kora újkorban, RUBICON 34: 388 pp. 50–53., 6 p. (2023) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

Korrupció vagy díasztikus legitímáció?: A pápai nepotizmus a reneszánsz és a barokk korában, RUBICON 34: 388 pp. 24–33., 10 p. (2023) Szakcikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

Egy(-két) nem időben érkezett pápai bulla margójáram MAGYAR KURÍR KATOLIKUS HÍRPORTÁL Paper: <https://www.magyarkurir.hu/hirek/egy-ket-nem-idoben-erkezett-papai-bulla-margojara> (2023) Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

Kanász, Viktor; Tusor, Péter, *Bakócon innen, Burgión túl. Fejezetek a szentszéki-magyar kapcsolatokból*, MÚLT-KOR: NEGYEDÉVES TÖRTÉNELMI MAGAZIN: tavasz pp. 100–105., 6 p. (2023), Szakcikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő.

Lippay prímás titkos francia tárgyalásai: A "mágnásösszesküvés" kezdetei, 1664–1665, VIGILIA 87: 2 pp. 161–167., 7 p. (2022) Szakcikk (Folyóiratcikk)

Tóth Tamás: Hungaria Rómából. Tanulmányok az új- és jelenkori magyar egyháztörténelemből, VIGILIA 87: 1 pp. 87–88., 2 p. (2022) Recenzió/kritika (Folyóiratcikk)

I. Lipót Szelepcsényi prímás bécsi házának kirablója?: Forráskritika, textuselemzés, archivisztikai és történeti kontextus, MAGYAR KÖNYVSZEMLE 136: 2 pp. 146–151., 6 p. (2020) DOI REAL Szakcikk (Folyóiratcikk)

Főúri befolyás és egyházi autonómia (Nemzeti zsinatok, 1638, 1648) VIGILIA 85: 6 pp. 466-471., 6 p. (2020) Szakcikk (Folyóiratcikk)

Forgó András: Egyház, rendiség, politikai kultúra. Papok és szerzetesek a 18. század országgyűlésein. Budapest, Szent István Társulat, 2017. 384 old. EGYHÁZTÖRTÉNETI SZEMLE 18: 4 pp. 149-149., 1 p. (2017) Ismeretetés (Folyóiratcikk)

Probászka római Konzisztoriális-ügye (1911-1913), VIGILIA 82: 8 pp. 580-587., 8 p. (2017) Szakcikk (Folyóiratcikk)

II. Mátyás – II. Ferdinánd – III. Ferdinánd, In: Gujdár, Noémi; Szatmári, Nóra (szerk.), *Magyar királyok nagykönyve: Uralkodóink, kormányzóink és az erdélyi fejedelmek életének és tetteinek képes története*, Budapest, Magyarország: Reader's Digest (2012) 343 p. pp. 200-203; 210-211; 222-223. Szócikk (Könyvrészlet) | Ismeretterjesztő

Szelepcsényi György, In: Kószeghy, Péter; Tamás, Zsuzsanna (szerk.), *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon: középkor és kora újkor: 11. kötet: Széchényi - teuton lovagrend*, Budapest, Magyarország: Balassi Kiadó (2011) 496 p. pp. 58-61., 4 p. Szócikk (Könyvrészlet)

Fejedelmi forrásközlés, -BUKSZ- BUDAPESTI KÖNYVSZEMLE 16: 2 pp. 107-119., 13 p. (2004) *Teljes dokumentum* Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 9, Független: 9, Idézők+eml.: 13, Független: 13.

Az esztergomi "bíborosi szék" történetéhez, VIGILIA 69: 1 pp. 13-24., 12 p. (2004) *Teljes dokumentum*, Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 4, Független: 4, Idézők+eml.: 5, Független: 5.

A magyar püspökök első római ágensei, VIGILIA 67: 5 pp. 338-342., 5 p. (2002) *Teljes dokumentum* Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 7, Független: 7, Idézők+eml.: 9, Független: 9.

Thoroczkay, Gábor; Tumor, Péter, *Scripta manent: Ünnepi tanulmányok a 60. életévét betöltött Gerics József professzor tiszteletére. Szerk.: Draskóczy István. Budapest, 1995.*, FONS: FORRÁSKUTATÁS ÉS TÖRTÉNETI SEGÉDTUDOMÁNYOK 3: 2 pp. 247-252., 6 p. (1996), Recenzió/kritika (Folyóiratcikk)

Konyhalatin. Peter Burke: Küchenlatein. Sprache und Umgangssprache in der frühen Neuzeit, Berlin 1989, AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 3 pp. 163-165., 3 p. (1992) Recenzió/kritika (Folyóiratcikk)

IV.

EGYÉB ÍRÁSOK, KÉZIRATOK, DISSZERTÁCIÓK

Tumor, Péter (Forráskiad., ford.), *Závodszy György naplója 1585-1624: Bél Mátyás kiadásának hasonmásával*, Budapest, Magyarország: Universitas Kiadó (2011), 84 p. ISBN: 9789639671379 *autopszia*, Forráskiadás (Könyv) | Idézők: 7, Független: 7, Idézők+eml.: 13, Független: 13.

Forgách Zsigmond katolizálása: (Egy római misszális [irodalom]történeti forrásértéke), In: Imre, Mihály; Oláh, Szabolcs; Fazakas, Gergely Tamás; Száraz, Orsolya (szerk.), *Eruditio, virtus et constantia: Tanulmányok a 70 éves Bitskey István tiszteletére, 1-2. köt.*, Debrecen, Magyarország: Debreceni Egyetemi Kiadó (2011) 799 p. pp. 640-646., 7 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Idézők: 22, Független: 22. Idézők+eml.: 49, Független: 49.

Christliche Archäologie und christliche Archäologen in Ungarn, RÖMISCHE QUARTALSCHRIFT FÜR CHRISTLICHE ALTERTUMSKUNDE UND KIRCHENGESCHICHTE 105: 1-2 pp. 45-51., 7 p. (2010) *Scopus* Szakcikk (Folyóiratcikk) | Idézők: 3, Független: 3.

Rimay és Gyöngyösi levelestárcájából, In: Császtvay, Tünde; Nyerges, Judit (szerk.), *Szolgálatomat ajánlom a 60 éves Jankovics Józsefnek: Humanizmus és gratuláció*, Budapest, Magyarország: Balassi Kiadó, MTA Irodalomtudományi Intézet (2009) 522 p. pp. 458-467., 10 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Idézők: 1, Független: 1.

Tumor, Péter

Félegyházy József, In: Kránitz, Mihály (szerk.), *Istenkereső tudósok: Magyar katolikus teológusportrék a XX. század második feléből*, Budapest, Magyarország: Új Ember Kiadóhivatal (2007) 306 p. pp. 99-112., 14 p. , Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Ismeretterjesztő.

Balassi Bálint ismeretlen levele Krakó város ügyészehez, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 101: 5-6 pp. 664-667., 4 p. (1997) *Teljes dokumentum*, Rövid közlemény (Folyóiratcikk) | Idézők: 2, Független: 2.

Az orgonáról, ÚJ CENTRALISTA 5: 4 pp. 26-28., 3 p. (1988) Rövid közlemény (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

KÉZIRATOK

[Pázmány és a Titkos Tanács](#)

Judák Margit Emlékkönyv, Budapest 2012 (ms.)

[Apostolic Rights of a Catholic Monarch The Hungarian Royal Patronage and Supremacy \(1417–1918\).pdf](#)

Monarchy and Modernity since 1500. University Of Cambridge, Cambridge, 8.–9. January 2019.

[Die Universitätsgründung in Tyrnau und ihre päpstliche Bestätigung \(1632 und 1635/1636\)](#)

Höhere Bildung in den Jesuitenschulen Mitteleuropas am Beispiel der Universität von Tyrnau. Collegium Hungaricum, Wien, 28.–29. April 2022.

DISSZERTÁCIÓK

[Egyetemi \(Ph.D.\)](#)

(ELTE, Budapest 2000)

[Habilitáció \(Dr.habil.\)](#)

(SzTE, Szeged 2011)

[Akadémiai \(D.Sc.\)](#)

(MTA, Budapest 2013)

V.

EGYETEMI JEGYZETEK

Katolikus konfesszionalizáció a kora újkori Magyarországon [elektronikus dok.]: egyetemi jegyzet, Budapest, Magyarország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK (2008), 162 p. [Teljes dokumentum](#) Felsőoktatási tankönyv (Könyv) | Oktatási, Idézők: 10, Független: 10, Idézők+eml.: 20, Független: 20.

Tusor, Péter; Forgó, András; Guitman, Barnabás, *Katolikus konfesszionalizáció a kora újkori Magyarországon: Digitális kiadású egyetemi tankönyv*, Piliscsaba, Magyarország: PilisArt Kft. (2014), [Teljes dokumentum](#) Felsőoktatási tankönyv (Könyv) | Oktatási, Idézők: 12, Független: 8, Idézők+eml.: 14, Független: 10.

Katolikus egyház a 18–19. századi Magyarországon [elektronikus dok.]: egyetemi jegyzet, Piliscsaba, Magyarország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK (2008), 155 p. [Teljes dokumentum](#) Felsőoktatási tankönyv (Könyv) | Oktatási Idézők: 2, Független: 2.

Modernkori katolicizmus Magyarországon [elektronikus dok.]: egyetemi jegyzet, Piliscsaba, Magyarország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK (2009), 112 p. [Teljes dokumentum](#) Felsőoktatási tankönyv (Könyv) | Oktatási Idézők: 3, Független: 3, Idézők+eml.: 5, Független: 5.